

Prima instanță: judecătoria Buiucani mun.Chișinău (jud. O. Cojocaru)
Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud. D. Manole, S. Arnaut, E. Fistican)

DECIZIE

23 martie 2016

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ
fărgit al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele ședinței

Judecătorii:

Tatiana Vieru

Valentina Clevadî

Tamara Chișca-Doneva

Iurie Bejenaru

Oleg Sternioală

examinând recursurile declarate de Procuratura Generală a Republicii Moldova și de Ministerul Justiției al Republicii Moldova împotriva deciziei din 29 septembrie 2015 a Curții de Apel Chișinău,

adoptată în pricina civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Societatea cu Răspundere Limitată „Montevideia” împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenient accesoriu Procuratura Generală a Republicii Moldova cu privire la încasarea prejudiciului material cauzat prin acțiunile ilegale ale organului de urmărire penală,

c o n s t a t ă:

La data de 16 decembrie 2014 SRL „Montevideia” a înaintat în instanța de judecată cerere împotriva Ministerului Justiției al RM solicitînd încasarea din bugetul de stat în beneficiul SRL „Montevideia” a sumei de 264712,38 lei cu titlu de prejudiciu cauzat prin acțiunile ilegale ale organelor de urmărire penală.

În motivarea acțiunii s-a invocat că, în anul 2010 Ghecev Ivan a activat în funcție de director la SRL “Montevideia”, ÎCS “Business Market” SRL și prim vicedirector la ÎCS “Comontel Grup” SRL.

Susține că la data de 21.04.2010 a acționat în instanța de judecată Inspectoratul Fiscal Pricipal de Stat și Consiliul rI Ialoveni solicitînd restituirea sumei în mărime 6759365 lei cu titlu de impozite pe venit achitate în plus.

Menționează că, acționînd în instanța de judecată organele de stat, din motiv de răzbunare, Centru pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției și Procuratura Anticorupție au întreprins un șir de acțiuni ilegale în privința sa, a familiei sale, precum și a întreprinderilor fondate și conduse de către acesta. La 16 iunie 2013, 16 iulie 2013 și la 23 noiembrie 2013 de către angajații Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției și Procuratura Anticorupție au fost ridicate ilicit documente

contabile și de activitate, inclusiv serverul cu baza de date electronice a contabilității a trei întreprinderi inclusiv SRL „Montevideia”, care ulterior la data de 25.02.2013 i-au fost restituite de către noul organ Centrul Național Anticorupție și Procuratura Anticorupție, ca urmare a clasării cauzei penale nr. 2010036604 la data de 01.02.2013.

Afirmă reclamantul că, prin încheierea din 05.08.2010 a judecătorei Buiucani mun. Chișinău (dosar nr. 10-174/10) organele de drept au fost obligate să restituie toate documentele contabile ridicate la 16.06.2010 fiind anulate actele emise.

De asemenea, indică că prin decizia din 05.08.2010 a Curții de Apel Chișinău (dosar nr. 21r-182/2010) a fost casată încheierea Judecătorei Buiucani mun. Chișinău din 15.07.2010 (dosar nr. 11-1790/10) privind autorizarea perchezțiilor în oficiile întreprinderilor ÎCS „Business Market” SRL, ÎCS „Comontel-Grup” SRL și SRL „Montevideia” și la domiciliile sale, a familiei și a rudelor.

Mai indică că prin încheierea judecătorei Buiucani mun. Chișinău din 09.11.2010 (dosar nr. 10-266/10) acțiunile întreprinse repetat de Centru pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției și Procuratura Anticorupție din 16.07.2010 au fost constatate ca fiind ilicite, au fost anulate actele de ridicare a documentelor contabile precum și acordarea posibilității continuării activității economice a întreprinderilor.

Susține reclamantul că, Centru pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției și Procurorii Anticorupție nu s-au conformat dispozițiilor instanțelor judecătorești, nu au restituit documentele contabile și de activitate, serverul cu baza de date electronice a contabilității ridicate la 16 iunie și repetat la 16 iulie 2010 a întreprinderilor menționate supra.

După care, mai indică reclamantul că prin încheierea Judecătorei Buiucani mun. Chișinău din 27.12.2010 (dosar nr. 10-369/10) au fost repetat obligate organele de urmărire penală să restituie toate documentele contabile și de activitate, serverul cu baza de date electronice a contabilității. Însă, nici de această dată CCCEC și Procurorii Procuraturii Anticorupție nu s-au conformat hotărârii instanței judecătorești și nu au restituit documentele ridicate ilicit de la sediile oficiilor întreprinderilor menționate, inclusiv de la SRL „Montevideia”.

Consideră că, angajații Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției și a Procuraturii Anticorupție din motive de răzbunare, au întreprins un șir de acțiuni ilegale, prin care au stopat activitatea întreprinderilor pe o perioadă de 2 ani și 7 luni (16.06.2010 - 05.02.2013).

Precizează că în urma efectuării unui audit interior s-au depistat impozite și taxe achitate în plus la bugetul de stat, iar când s-a adresat organelor abilitate a primit refuz de a-i fi restituite aceste sume pe motivul expirării termenului de prescripție.

Notează reclamantul că la data de 08.04.2014 a depus la Inspectoratul Fiscal Principal de Stat cerere cu privire la restituirea sumei achitate în plus a impozitelor și taxelor în sumă de 263789,33 lei.

Prin răspunsul nr. 01-14/4-2344 din 19.04.2013 organul fiscal i-a refuzat restituirea impozitelor și taxelor achitate în plus, din motiv că a fost omis termenul de 6 ani prevăzut de art.266 alin. (1) Titlu V din Codul Fiscal.

Mai indică reclamantul că, tot la 08.04.2013 a înaintat organului vamal o altă cerere cu privire la restituirea drepturilor de import achitate în plus în sumă de 923,05 lei. Prin răspunsul nr. 28/20-5129 din 29.04.2013, Serviciul Vamal i-a refuzat

restituirea impozitelor achitate în plus, motivînd că a expirat termenul stabilit de aceeași normă fiscală, sumele fiind stinse.

Susține reclamantul că, deoarece în perioada 16 iunie 2010 - 25 februarie 2013, SRL „Montevideia” nu dispunea de documentele contabile și de activitate, serverul cu baza de date electronice a contabilității, nu a putut verifica sumele impozitelor și taxelor achitate în buget și respectiv, nu putea cere de la organele abilitate prin lege, restituirea lor, fapt ce a servit omiterea termenului de prescripție stabilit prin art.266 alin. (1) Cod Fiscal.

Solicită reclamantul încasarea din bugetul de stat în beneficiului său a sumei în mărime de 264712,38 lei cu titlu de prejudiciu cauzat prin acțiunile ilegale ale organelor de urmărire penală.

Prin hotărîrea din 24 martie 2015 a judecătorei Buiucani mun. Chișinău s-a respins cererea de chemare în judecată depusă de SRL „Montevideia”.

Prin decizia din 29 septembrie 2015 a Curții de Apel Chișinău s-a admis apelul depus de SRL “Montevideia”; s-a casat hotărîrea din 24 martie 2015 a judecătorei Buiucani mun. Chișinău și s-a emis o nouă hotărîre de admitere a cererii de chemare în judecată depusă de SRL „Montevideia”.

La data de 10 decembrie 2015 Procuratura Generală a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitînd casarea acesteia cu menținerea hotărîrii primei instanțe.

În motivarea recursului s-a invocat că, instanța de apel la examinarea pricinii nu a constatat cu certitudine faptele ce constituie obiectul probațiunii care ar fi dat dreptul SRL „Montevideia” la despăgubire urmare a suportării consecințelor acțiunilor ilegale ale organului de urmărire penală și a Procuraturii.

Consideră că, instanța de apel prin concluziile sale, a interpretat eronat legea materială, fapt în temeiul căruia în mod greșit a admis cererea de chemare în judecată depusă de SRL „Montevideia”.

La data de 21 decembrie 2015 Ministerul Justiției a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitînd casarea acesteia cu menținerea hotărîrii instanței de fond.

În susținerea recursului s-a invocat că instanța de apel la adoptarea soluției judecătorești a aplicat eronat normele de drept material cu privire la determinarea aplicabilității prevederilor Legii nr. 1545-XIII din 25.02.1998. Or, în astfel de circumstanțe, instanța de apel urma să mențină hotărîrea instanței de fond, prin care s-a respins acțiunea înaintată de SRL „Montevideia”, pe motiv că prevederile Legii III.1545-XIII din 25.02.1998 sunt inaplicabile acțiunii înaintate.

Afirmă că, în prezenta speță, intimatul nu are dreptul prin prisma Legii nr. 1545-XIII din 25.02.1998 să solicite despăgubiri pecuniare, în condițiile în care în privința acestuia nu există și nici nu a fost emis nici un act judecătoresc prevăzut de art. 6 din Legea nr. 1545-XIII din 25.02.1998, ci doar a fost emisă o ordonanță de clasare a cauzei penale, pe motivul lipsei infracțiunii în acțiunile factorilor de decizie a ÎCS “Business Market”.

Consideră oportun de menționat că, este inadmisibilă abordarea instanței de apel precum că, în speță, este justificată aplicarea prevederilor Legii nr.1545-XIII din 25.02.1998, pe motiv că legea specială precizată mai sus se referă doar la cazurile ce țin de repararea prejudiciului cauzat persoanelor achitate în privința comiterii unei

infrațiuni, scoase de sub urmărire penală sau pe numele cărora a fost încetată urmărirea penală pe temei de reabilitare, iar în cazul de față, conform probatoriului anexat la dosar, intimatul nu s-a aflat sub urmărire, astfel, fiind imposibilă aplicarea Legii nr.1545-XIII din 25.02.1998 și dispunerea încasării prejudiciului din contul bugetului de stat, în conformitate cu prevederile acestei legi.

Declară că, intimatul nu poate atribui Statului încasarea sumelor care rezultă din surplusul achitat de către acesta organelor fiscale, ca urmare a omiterii termenului de prescripție.

Conform art.434 Cod de procedură civilă, recursul împotriva deciziei se depune în termen de 2 luni de la data comunicării deciziei integrale.

Decizia Curtii de Apel Chișinău a fost adoptată la 29 septembrie 2015 și expedită în adresa participanților la proces la data de 26 octombrie 2015, fapt confirmat prin scrisoarea de însoțire (f.d. 156).

Colegiul reține că recursul declarat de Procuratura Generală la data de 10.12.2015 și recursul depus de Ministerul Justiției la data de 21.12.2015, sînt în termen.

Verificînd legalitatea actului de dispoziție contestat, prin prisma argumentelor invocate și a materialelor din dosar, coroborat cu normele de drept material și procedural aplicabile la soluționarea speței date, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție va admite recursurile declarate de Procuratura Generală a Republicii Moldova și de Ministerul Justiției al Republicii Moldova și va casa decizia instanței de apel, cu remiterea pricinii la rejudecare, din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) Cod de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită pricina spre rejudecare în instanța de apel în toate cazurile în care eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Conform art.53 alin.(2) al Constituției RM, Statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile săvîrșite în procesele penale de către organele de anchetă și instanțele judecătorești.

În conformitate cu prevederile art. 3 alin. (1) al Legii privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, nr. 1545 din 25 februarie 1998, este reparabil prejudiciul material și moral cauzat persoanei fizice sau juridice în urma: reținerii ilegale, aplicării ilegale a măsurilor preventive sub formă de arest, de declarație de a nu părăsi localitatea sau țara, tragerii ilegale la răspundere penală; condamnării ilegale, confiscării ilegale a averii, supunerii ilegale la muncă neremunerată în folosul comunității; efectuării ilegale, în cazul urmăririi penale ori judecării cauzei penale, a percheziției, ridicării, punerii ilegale sub sechestru a averii, eliberării sau suspendării ilegale din lucru (funcție), precum și în urma altor acțiuni de procedură care limitează drepturile persoanelor fizice sau juridice; supunerii ilegale la arest contravențional, reținerii contravenționale ilegale sau aplicării ilegale a amenzii contravenționale de către instanța de judecată; efectuării măsurilor speciale de investigații cu încălcarea prevederilor legislației; ridicării ilegale a documentelor contabile, a altor documente, a banilor, a ștampilelor, precum și în urma blocării conturilor bancare.

Conform prevederilor art. 6 al Legii enunțate, dreptul la repararea prejudiciului, în mărimea și modul stabilite de prezenta lege, apare în cazul: devenirii definitive și irevocabile a sentinței de achitare; scoaterii persoanei de sub urmărire penală sau încetării urmăririi penale pe temeiuri de reabilitare; adoptării de către instanța judecătorească a hotărârii cu privire la anularea arestului contravențional în legătură cu reabilitarea persoanei fizice; adoptării, de către judecătorul de instrucție, în condițiile art. 313 alin. (5) din Codul de procedură penală, în privința persoanei achitate sau scoase de sub urmărire penală, a încheierii privind declararea nulității actelor sau acțiunilor organului de urmărire penală sau organului care exercită activitate specială de investigații.

În conformitate cu art. 117 Cod de procedură civilă, probe în pricini civile sînt elementele de fapt, dobîndite în modul prevăzut de lege, care servesc la constatarea circumstanțelor ce justifică pretențiile și obiecțiile părților, precum și altor circumstanțe importante pentru justa soluționare a pricinii. În calitate de probe în pricini civile se admit elementele de fapt constatate din explicațiile părților și ale altor persoane interesate în soluționarea pricinii, din depozițiile martorilor, din înscrisuri, probe materiale, înregistrări audio-video, din concluziile experților. Probele obținute cu încălcarea legii nu au putere de probațiune și nu pot fi puse de instanță în temeiul hotărârii.

În conformitate cu art. 118 alin.(1), (3), (5) Cod de procedură civilă, fiecare parte trebuie să dovedească circumstanțele pe care le invocă drept temei al pretențiilor și obiecțiilor sale dacă legea nu dispune altfel. Circumstanțele care au importanță pentru soluționarea justă a pricinii sînt determinate definitiv de instanța judecătorească pornind de la pretențiile și obiecțiile părților și ale altor participanți la proces, precum și de la normele de drept material și procedural ce urmează a fi aplicate. Instanța judecătorească (judecătorul) este în drept să propună părților și altor participanți la proces, după caz, să prezinte probe suplimentare și să dovedească faptele ce constituie obiectul probațiunii pentru a se convinge de veridicitatea lor.

În conformitate cu art. 239 Cod de procedură civilă, hotărîrea judecătorească trebuie să fie legală și întemeiată. Instanța își întemeiază hotărîrea numai pe circumstanțele constatate nemijlocit de instanță și pe probele cercetate în ședința de judecată.

Or, în conformitate cu art. 373 alin. (1)-(4) Cod de procedură civilă, instanța de apel verifică, în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiecțiilor înaintate, legalitatea și temeinicia hotărîrii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță. În limitele apelului, instanța de apel verifică circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărîrea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea pricinii, apreciază probele din dosar și cele prezentate suplimentar în instanță de apel de către participanții la proces. În cazul în care motivarea apelului nu cuprinde argumente sau dovezi noi, instanța de apel se pronunță în fond, numai în temeiul celor invocate în primă instanță. Instanța de apel nu este legată de motivele apelului privind legalitatea hotărîrii primei instanțe, ci este obligată să verifice legalitatea hotărîrii în întregul ei.

Astfel, Colegiul notează că SRL „Montevidia”, conform cererii de chemare în judecată înaintate, solicită încasarea sumei în mărime de 264712,38 lei cu titlu de prejudiciu cauzat prin acțiunile ilegale ale organelor de urmărire penală.

Prin hotărârea din 24 martie 2015 a judecătorei Buiucani mun. Chișinău s-a respins cererea de chemare în judecată depusă de SRL „Montevideia”.

Prin decizia din 29 septembrie 2015 a Curții de Apel Chișinău s-a casat hotărârea din 24 martie 2015 a judecătorei Buiucani mun. Chișinău și s-a pronunțat o nouă hotărâre prin care s-a admis cererea de chemare în judecată depusă de SRL „Montevideia” și s-a încasat de la bugetul de stat în beneficiul SRL “Motevideia” suma de 264712,38 lei cu titlu de prejudiciu material cauzat prin acțiunile ilegale ale organului de urmărire penală.

La caz, Colegiul remarcă că instanța de apel concluzionând asupra faptului temeiniciei pretenției SRL „Montevideia” și încasarea prejudiciului material în mărime de 264712,38 lei, s-a limitat doar la constatarea circumstanțelor pricinii, prin specificarea actelor adoptate de organul de urmărire penală în raport cu normele de drept material.

În acest sens, Colegiul relevă că la caz lipsește o constatare a instanței de apel sau un calcul pertinent în acest sens, care să ateste că suma de 264712,38 lei, constituie suma reală a prejudiciului care ar fi fost cauzat în urma acțiunilor organului de urmărire penală.

Mai mult, instanța de recurs precizează că certificatul contabil, prezentat de SRL „Montevideia” întru confirmarea prejudiciului cauzat, reflectă suma de 263789, 33 lei cu titlu de impozite și taxe achitate în plus, conform situației la data de 31 decembrie 2005 (f.d.42).

Concomitent, Colegiul decelează că acțiunile organelor de urmărire penală, ce ar sta la baza cerinței de recuperare a prejudiciului material solicitat de SRL „Montevideia”, vizează activitatea economică pe perioada -01 ianuarie 2009-01 iunie 2010 a ÎCS „Business Market” SRL și ÎCS „Comontel-Grup” SRL, administratorii cărora erau Ivan Ghecev și respectiv Nadejda Ghecev.

În consecință, Colegiul reiterează că certificatul contabil prezentat de SRL „Montevideia”, conform situației la data de 31 decembrie 2005, nu confirmă suma prejudiciului de 264712,38 lei.

În contextul dat, Colegiul notează că la rejudecarea cauzei în ordine de apel, instanța de apel urmează a da o apreciere a circumstanțelor cauzei în raport cu normele de drept aplicabile speței.

Mai mult, Colegiul reliefă că instanța de apel urmează de a verifica și faptul dacă suma prejudiciului solicitat este pasibilă recuperării în condițiile Legii privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, nr. 1545 din 25 februarie 1998.

La rejudecarea pricinii, instanța de apel urmează să verifice și circumstanțele pricinii în raport cu normele de drept material și procedural enunțate supra, rezultând și din poziția și obiecțiile participanților la proces, respectând dreptul garantat al părților la un proces echitabil, conform art. 6§1 CEDO.

În acest sens, Colegiul remarcă că procesul echitabil presupune asigurarea, garantarea și respectarea principiilor contradictorialității, egalității armelor în proces.

De asemenea, Colegiul menționează obligația instanței de apel de a verifica legalitatea hotărârii în întregul ei, independent de motivele apelului privind legalitatea hotărârii primei instanțe, în conformitate cu art. 373 alin. (4) Cod de procedură civilă.

Colegiul reiterează că norma procedurală enunțată supra obligă instanța de apel de a verifica legalitatea soluției adoptate de prima instanța în raport cu pretențiile înaintate, circumstanțele de fapt și de drept invocate, obiecțiile și probele părții oponente, care în opnia părților, le confirmă poziția.

La caz, Colegiul relevă și prevederile art. 130 Cod de procedură civilă, conform cărora instanța judecătorească apreciază probele după intima ei convingere, bazată pe cercetarea multiaspectuală, completă, nepărtinitoare și nemijlocită a tuturor probelor din dosar în ansamblul și interconexiunea lor, călăuzindu-se de lege. Nici un fel de probe nu au pentru instanța judecătorească o forță probantă prestabilită fără aprecierea lor. Fiecare probă se apreciază de instanță privitor la relevanța, admisibilitatea, veridicitatea ei, iar toate probele în ansamblu, privitor la legătura lor reciprocă și suficiența pentru soluționarea pricinii. Ca rezultat al aprecierii probelor, instanța judecătorească este obligată să reflecte în hotărâre motivele concluziilor sale privind admiterea unor probe și respingerea altor probe, precum și argumentarea preferinței unor probe față de altele. Proba este declarată ca fiind veridică dacă instanța constată prin cercetare și comparare cu alte probe că datele pe care le conține corespund realității.

Instanța de recurs remarcă că dreptul la un proces echitabil, garantat de art. 6 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, prezumă dreptul la o hotărâre motivată. Motivarea este o parte a hotărârii în care instanța judecătorească în mod obligatoriu își expune concluziile formulate în privința cauzei deferite spre soluționare.

Conform unei jurisprudențe constante degajate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, pronunțarea de către instanțele judecătorești a unor hotărâri motivate constituie una dintre garanțiile dreptului fundamental la un proces echitabil și acesta presupune obligațiunea instanței judecătorești de a se expune în hotărâri asupra tuturor cerințelor acțiunii, precum și, argumentelor invocate de către părți întru admiterea sau respingerea acestora (cauza Garcia Ruiz vs. Spania, hotărârea din 21 ianuarie 1999).

Din considerentele menționate și având în vedere faptul că s-a constatat o eroare judiciară, care nu poate fi corectată de către instanța de recurs, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a casa integral decizia instanței de apel și de a restitui prezenta pricină civilă la rejudecare în instanța de apel, în alt complet de judecată.

La rejudecarea pricinii, instanța de apel urmează să țină cont de cele menționate, să verifice circumstanțele pricinii, probele administrate și reexaminând pricina să emită o hotărâre legală și întemeiată, respectând dreptul garantat al părților la un proces echitabil, cu respectarea principiilor contractualității și egalității armelor în proces.

În conformitate cu prevederile art. 442, art. 444, art. 445 alin. (1) lit. c) și alin. (3) Cod de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție,

d e c i d e:

Se admit recursurile declarate de Procuratura Generală a Republicii Moldova și de Ministerul Justiției al Republicii Moldova.

Se casează decizia din 29 septembrie 2015 a Curții de Apel Chișinău, adoptată în pricina civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Societatea cu Răspundere Limitată „Montevideia” împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenient accesoriu Procuratura Generală a Republicii Moldova cu privire la încasarea prejudiciului material cauzat prin acțiunile ilegale ale organului de urmărire penală, cu remiterea pricinii la rejudecare în Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune nici unei căi de atac.

Președintele ședinței

Tatiana Vieru

Judecători

Valentina Clevadî

Tamara Chișca-Doneva

Iurie Bejenaru

Oleg Sternioală